

Sed ego, inquit, non ædifico super arenam. Nudum te inventurus est fluvius : numquid ideo te non ablaturus est? numquid ideo pluvia non necabit? numquid venti propterea non abripiant? Ergo veniam et audiam. Sed cum audieris, fac. Nam si audieris, et non feceris, ædificasti quidem, sed super arenam. Quia ergo sine ædificio constituti nudi sumus, in ædificio autem super arenam posito sub ruina sumus : restat ut super petram ædificemus, et quod audivimus faciamus.

ENARRATIO I

IN PSALMUM LVIII.

SERMO I.

De prima parte Psalmi¹.

I. Sicut solet Scriptura Psalmorum mysteria in titulis ponere², et frontem Psalmi sublimitate sacramenti decorare, ut sciamus qui intraturi sumus, cum tanquam super postem quid intus agatur legerimus, vel cujus domus sit, vel quisnam sit illius prædii possessor : ita et in hoc Psalmo scriptus est titulus de titulo. Habet enim : « In finem, ne » corrumpas ipsi David in tituli inscriptionem³. » Hoc est quod dixi, titulus de titulo. Quænam enim sit tituli hujus inscriptio, quam corrumpi vetat, Evangelium nobis indicat. Nam cum Dominus crucifigeretur, titulus inscriptus

¹ Habitus post compertum Pelagii errorem. — ² Vide D. Guillon, tom. xxi, pag. 526-529. — ³ Psal. LVIII, 1.

est a Pilato et positus : « Rex Judæorum, » tribus linguis, hebræa, græca et latina¹ : quæ linguæ toto orbe maxime excellent. Igitur si rex Judæorum crucifixus est, et Judæi regem suum crucifixerunt ; crucifigendo eum etiam regem gentium fecerunt : magis quam occiderunt. Et quidem quantum in illis fuit, perdidit Christum, sed sibi, non nobis ; et mortuus est ille pro nobis, et sanguine suo redemit nos. Et modo non est corruptus titulus : quia ille rex est, non solum gentium, sed etiam ipsorum Judæorum. Quid enim? Quia contradixerunt, ideo regis sui dominationem evertere potuerunt? Rex est et supra illos. Nam ille rex virgam ferream gerit, qua et regit et frangit. « Ego, inquit, constitutus sum rex ab eo super Sion » montem sanctum ejus, prædicans præceptum Domini. » Dominus dixit ad me : Filius meus es tu, ego hodie » genui te : postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ ; reges » eos in virga ferrea, et tanquam vas figuli conteres eos². » Quos reget? quos conteret? Reget obedientes, conteret resistentes. Ergo, « Ne corrumpas, » optime et propheticæ : quandoquidem et illi Judæi suggererunt tunc Pilato, et dixerunt : « Noli scribere rex Judæorum, sed » scribe, quia ipse se dixit regem Judæorum : » nam iste titulus, inquit, confirmavit illum regem nobis. Et Pilatus : « Quod scripsi, scripsi³. » Et impletum est, « Ne » corrumpas. »

II. Nec iste solus Psalmus habet hujusmodi inscriptionem, ut titulus non corrumpatur. Aliquot Psalmi sic prænotati sunt⁴ ; sed tamen in omnibus passio Domini prænuntiatur. Ergo et hic intelligamus Domini passionem, et loquatur nobis Christus caput et corpus. Sic semper,

¹ Matth. xxviii, 37, Luc. xxiii, 38, et Joan. xix, 19. — ² Psal. ii, 6-9. — ³ Joan. xix, 21. — ⁴ Psal. lvi, lvii et lviii.

aut prope semper audiamus voces Christi de Psalmo, ut non solum intueamur caput illud unum mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum¹; qui etiam secundum Divinitatem in principio erat Verbum, Deus apud Deum, quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis², caro ex semine Abraham, ex semine David de Maria Virgine³: non ergo illum solum qui est caput nostrum cogitemus, quando audimus Christum loqui; sed cogitemus Christum caput et corpus totum integrum quemdam virum. Nobis enim dicitur: « Vos autem estis » corpus Christi et membra⁴, » ab apostolo Paulo. Et de illo dicitur ab eodem Apostolo, quia est caput Ecclesiae⁵. Si ergo ille caput, nos corpus; totus Christus caput et corpus. Aliquando enim invenis verba quæ non congruant capiti, et nisi ea coaptaveris corpori, nutabit intellectus tuus; rursus invenis verba quæ non apta sunt corpori, et Christus tamen loquitur. Ibi non timendum est ne erret quisque: cito enim pergat ut capiti aptet, quod videt corpori non convenire. Ipse denique in cruce pendens ex persona corporis locutus est: « Deus meus, Deus meus, » respice in me, quare me dereliquisti⁶? » Non enim dereliquerat Christum, a quo derelictus non est: aut vero sic ad nos venit, ut illum desereret; aut sic illum misit, ut ab illo discederet. Sed quia homo desertus est a Deo, Adam ille peccans, qui cum soleret gaudere ad faciem Dei, conscientia peccati deterritus fugit a gaudio suo⁷; et vere dereliquit illum Deus, quia ipse deseruit Deum: ex quo Adam Christus cum carnem accepisset, hoc ex persona ipsius carnis ait: quia tunc vetus homo noster simul confixus est cruci cum illo⁸.

¹ 1 Tim. II, 5. — ² Joan. I, 1 et 14. — ³ Matth. I, 1. — ⁴ 1 Cor. XII, 27. — ⁵ Ephes. I, 22, et Coloss. I, 18. — ⁶ Psal. XXI, 2, et Matth. XXVII, 46. — ⁷ Gen. III, 8. — ⁸ Rom. VI, 6.

III. Audiamus ergo quod sequitur: « Quando misit » Saül, et custodivit domum ejus, ut eum interficeret¹. » Hoc non ad crucem Domini, sed tamen ad passionem Domini pertinet. Crucifixus enim Christus, et mortuus, et sepultus est. Erat ergo illa sepultura tanquam domus: ad quam custodiendam misit regnum Judæorum, quando custodes adhibiti sunt sepulcro Christi². Est quidem historia in Scriptura Regnorum, quando misit Saül ad custodiendam domum, ut interficeret David³: sed quantum inde sumpsit qui Psalmum scripsit, tantum debemus discutere cum titulum Psalmi tractamus. Hoc nobis significare tantum voluit, quia missum est ad domum ut custodiretur, et ille interficeretur? Quomodo ergo ad hoc custodita est domus, si David figurabat Christum, ut Christus interficeretur; quando in sepultura Christus positus non est nisi in cruce interfectus? Refer hoc ergo ad corpus Christi: quia interficere Christum, erat tollere nomen Christi, ne crederetur in Christum, dum mendacium prævaleret custodum, qui corrupti sunt ut dicerent: « Quia » cum dormirent, venerunt Discipuli ejus, et abstulerunt » eum⁴. Hoc est vere Christum velle interficere, nomen resurrectionis ejus extinguere, ut mendacium Evangelio præferretur. Sed quomodo illud non effecit Saül, ut interficeret David: sic hoc nec potuit regnum Judæorum efficere, ut plus valeret testimonium custodum dormientium, quam Apostolorum vigilantium. Quid enim edocti sunt custodes ut dicerent? Damus vobis, inquiunt, quantum vultis pecuniæ; et dicite, quia cum dormiretis, venerunt Discipuli ejus, et abstulerunt eum. Ecce quales testes mendacii contra veritatem et resurrectionem Christi inimici ejus per Saül figurati produxerunt. Interroga,

¹ Psal. LVIII, 1. — ² Matth. XXVII, 66. — ³ 1 Reg. XIX, 11. — ⁴ Matth. XXVIII, 13.

infidelitas, testes dormientes, respondeant tibi quid actum sit in sepulcro. Qui si dormiebant, unde scierunt? Si vigilabant, fures quare non tenuerunt? Dicat ergo quod sequitur.

IV. « Erue me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus super me redime me¹. » Factum est hoc in carne Christi, fit et in nobis. Neque enim cessant inimici nostri, diabolus et angeli ejus, insurgere super nos quotidie, et illudere velle infirmitati et fragilitati nostræ, deceptionibus, suggestionibus, tentationibus, et quibuscumque laqueis irretire, cum in terra adhuc vivimus. Sed vox nostra vigilet ad Deum, et clamet in membris Christi, sub capite in cælo constituto, « Erue me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus super me redime me.

V. « Erue me de operantibus iniquitatem, et de viris sanguinum saluum me fac². » Erant illi quidem viri sanguinum, qui justum occiderunt, in quo nullam culpam inveniunt: erant illi viri sanguinum, quia cum vellet alienigena lotis manibus dimittere Christum, clamaverunt: « Crucifige, crucifige³: » erant viri sanguinum, quibus cum jam objiceretur crimen sanguinis Christi, responderunt, propinantes posteris suis, « Sanguis ejus super nos, et super filios nostros⁴. » Sed nec in ejus corpus exurgere viri sanguinum cessaverunt: nam et post resurrectionem ascensionemque Christi, persecutiones passa est Ecclesia: et illa quidem primo quæ effloruit de gente Judæorum, de qua et Apostoli nostri fuerunt. Ibi primo Stephanus lapidatus est⁵, et quod vocabatur accepit. Stephanus enim coronâ dicitur. Humiliter lapidatus, sed sublimer coronatus. Deinde in gentibus exurrexerunt regna gentium, antequam in eis impleretur quod prædictum erat, « Adorabunt eum om-

¹ Psal. LVIII, 2. — ² Ibid. 3. — ³ Matth. xxvii, 23. — ⁴ Ibid. 25. — ⁵ Act. vii, 58.

nes reges terræ, omnes gentes servient ei¹: » et fremuit impetus regni illius adversus testes Christi; effusus est magnus et multus Martyrum sanguis: quo effuso, tanquam seminata seges Ecclesiæ fertilius pullavit, et totum mundum, sicut nunc conspiciamus, occupavit. Ab his ergo viris sanguinum eruitur Christus, non solum caput, sed etiam corpus. A viris sanguinum eruitur Christus, et eis qui fuerunt, et eis qui sunt, et eis qui futuri sunt, eruitur Christus, et qui præcessit, et qui est, et qui venturus est. Christus enim est totum corpus Christi: et quicumque nunc Christiani boni, et qui ante nos, et qui post nos futuri sunt, totus Christus eruitur a viris sanguinum; nec vacat hæc vox, « Et a viris sanguinum saluum me fac. »

VI. « Quia ecce venati sunt animam meam². » Potuerunt tenere, potuerunt occidere, « Venati sunt animam meam. » Sed ubi est, « Disrupisti vincula mea³? » Ubi est, « Muscipula comminuta est, et nos eruti sumus? » Ubi est quod benedicimus Deum, « Qui non dedit nos in venationem dentibus eorum⁴? » Illi quidem venati sunt, sed in manibus venantium non dimittit qui custodit Israël. « Quia ecce venati sunt animam meam: irruerunt super me fortes. » Non utcumque transeundum est ab his fortibus: diligenter insinuandum est qui sint fortes insurgentes. Fortes, super quos, nisi super infirmos, super invalidos, super non fortes? Et laudantur tamen infirmi, et damnantur fortes. Si intelligantur qui sunt fortes, primo ipsum diabolium Dominus fortem dixit: « Nemo, » inquit, potest intrare in domum fortis, et vasa ejus eripere, nisi prius alligaverit fortem⁵. » Aligavit ergo fortem vinculis dominationis suæ; et vasa ejus arripuit, ac vasa sua fecit. Erant enim omnes iniqui vasa diaboli,

¹ Psal. LXXI, 11. — ² Id. LVIII, 4. — ³ Id. cxv, 16. — ⁴ Id. cxxiii, 6, 7. — ⁵ Matth. xii, 29.

qui credentes facti sunt vasa Christi : quibus Apostolus dicit, « Fuiſtis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux » in Domino ¹ : qui notas facit divitias ſuas in vasa miſericordiæ². » Poſſunt ergo iſti fortes intelligi. Sed ſunt in hominibus quidam fortes reprehensibili et damnabili fortitudine, qui præſumunt quidem, ſed de temporali felicitate. Non vobis videtur fuiſſe fortis dives iſte, qui nunc ex Evangelio recitatus eſt : quoniam ſucceſſit ei regio in opulenta fructuum? Perturbatus conſilium reconditionis invenit, ut destructis veteribus apothecis, novas conſtrueret ampliores, eiſque completis, animæ ſuæ diceret : « Habes multa bona, anima; epulare, jucundare, ſatiare³. » Qualem fortem vides? « Ecce homo qui non » poſuit Deum adiutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum. » Vide quam fortis ſit : « Et » prævaluit, inquit, in vanitate ſua⁴. »

VII. Sunt et alii fortes, non de divitiis, non de viribus corporis, non de aliqua in tempore præcellenti potentia dignitatis, ſed præſumentes de juſtitia ſua. Hoc genus fortium cavendum, metuendum, averſandum, non imitandum : præſumentium, inquam, non de corpore, non de opibus, non de genere, non de honore; omnia enim iſta quis non videat temporalia, fluxa, caduca, volatica? ſed præſumentium de juſtitia ſua. Talis fortitudo impedivit Judæos, ne per foramen acus intrarent⁵. » Cum enim de ſe præſumunt quod juſti ſint, et tanquam ſani ſibi videntur; medicinam recuſaverunt, et ipſum medicum necaverunt. Tales ergo fortes, non infirmos, non venit vocare qui dixit : « Non eſt opus ſanis medicus, ſed » male habentibus : non veni vocare juſtos, ſed peccatores » in poenitentiam⁶. » Iſti erant fortes qui iſultabant Di-

¹ Ephes. v, 8. — ² Rom. ix, 23. — ³ Luc. xii, 16-19. — ⁴ Pſal. li, 9. — ⁵ Matth. xix, 24. — ⁶ Id. ix, 12, 13.

cupulis Chriſti, quia magiſter eorum ad infirmos intrabat, et convivabatur cum infirmis. « Quare, inquit, magiſter vester cum publicanis et peccatoribus manducat¹? » O fortes quibus medicus opus non eſt? Fortitudo iſta non ſanitatſ eſt, ſed inſaniæ. Nam et phreneticis nihil fortius, valentiores ſunt ſanis : ſed quanto majores vires, tanto mors vicinior. Avertat ergo Deus ab imitatione noſtra fortes iſtos. Timendum eſt enim, ne eos quiſque velit imitari. Doctor autem humilitatis, particeps noſtræ infirmitatis, donans participationem ſuæ Divinitatis, ad hoc descendens ut viam doceret et via fieret², maxime ſuam humilitatem nobis commendare dignatus eſt; et ideo a ſervo baptizari non dedignatus eſt³, ut nos doceret confiteri peccata noſtra, et infirmari ut fortes ſimus, habere potius Apoſtoli vocem dicentis : « Quando infirmor, tunc » potens ſum⁴. » Quomodo ergo noluit eſſe fortis? Iſti autem qui fortes eſſe voluerunt, id eſt, qui de ſua virtute præſumere voluerunt tanquam juſti, offenderunt in lapidem offentionis⁵ : et hœdus viſus eſt eis Agnus, et quia veluti hœdum occiderunt, ab Agno redimi non meruerunt. Iſi ſunt ergo fortes, qui irruerunt ſuper Chriſtum, commendantes juſtitiam ſuam. Audite fortes iſtos : cum quidam Jerolymitæ dicerent, miſſi ab eis ad apprehendendum Chriſtum, et non audentes apprehendere; (quia quando voluit, tunc apprehenſus eſt, qui vere fortis erat :) « Quare ergo, inquit, non eum potuiſtis apprehendere? » Et reſponderunt : Nemo unquam hominum ſic locutus eſt, ſicut ille. » Et illi fortes, « Numquid aliquis Phariſæorum in illum credidit, aut aliquis Scribarum, niſi » populus iſte neſciens Legem⁶? » Præpoſuerunt ſe turbæ infirmæ ad medicum currenti : unde, niſi quia ipſi fortes

¹ Matth. ix, 11. — ² Joan. xiv, 6. — ³ Matth. iii, 13. — ⁴ 2 Cor. xii, 10. — ⁵ Rom. ix, 32. — ⁶ Joan. vii, 45-49.

erant? et fortitudine sua, quod est gravius, omnem etiam turbam in se traduxerunt, et medicum omnium occiderunt. Sed et ille eo quod occisus est, de sanguine suo medicamentum fecit ægrotis, « Irruerunt super me fortes. » Hos maxime fortes advertite: et videte utrum de ulla re præsumendum sit homini, quando nec de justitia præsumendum est. Jam videte ubi jaceant præsumentes de divitiis, de viribus corporis, de nobilitate generis, de dignitate sæculi, si qui de ipsa justitia tanquam de sua præsumperit, cadit. « Irruerunt super me fortes. » Ex illis fortibus fuit ille vires suas jactans: « Gratias tibi, inquit, » ago, quia non sum sicut cæteri hominum, injusti, raptores, adulteri, sicut et Publicanus iste: jejuno bis in » sabbato, decimas do omnium quæ possideo¹. » Vide fortem jactantem vires suas; contra vero longe stantem infirmum attende, et humilitate propinquantem. « Publicanus autem, inquit, de longinquo stabat, et nec oculos » suos audebat in cælum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus, propitius esto mihi peccatori. Amen » dico vobis, descendit justificatus Publicanus ille magis » quam ille Pharisæus. » Et vide justitiam: « Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, » exaltabitur². » Irruerunt isti fortes, id est, superbi, qui ignorantes Dei justitiam, et suam justitiam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti³.

VIII. Quid deinde? « Neque iniquitas mea, neque » peccatum meum, Domine⁴. Irruerunt quidem fortes de justitia sua præsumentes; irruerunt, sed peccatum in me non invenerunt. Nam utique illi fortes, id est, velut justis, quare possent persequi Christum, nisi quasi peccatorem? Sed tamen illi viderint quam fortes sint immanitate febris, non firmitate sanitatis: viderint illi quam fortes sint, et

¹ Luc. xviii, 11, 12. — ² Ibid. 13, 14. — ³ Rom. x, 3. — ⁴ Psal. lviii, 5.

tanquam justis contra iniquum sævierunt. Sed tamen « Neque » que iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine. Sine » iniquitate cucurri, et dirigebar. » Illi ergo fortes currentem me sequi non potuerunt: ideo peccatorem putaverunt, quia vestigia mea non viderunt.

IX. « Sine iniquitate cucurri, et dirigebar: exurge in » occursum mihi, et vide¹. » Deo dicitur: « Sine iniquitate cucurri, et dirigebar: exurge in occursum mihi, » et vide. » Quid enim? Si non occurrat, videre non potest? Tanquam si ambulares viam, et de longinquo ab aliquo cognosci non posses, clamares ad eum, et diceres: Occurre mihi, et vide quemadmodum ambulem; nam quando de longinquo me attendis, gressum meum videre non potes. Ita-ne et Deus nisi occurreret, non videret quam sine iniquitate iste dirigebatur, et quam sine peccato currebat? Accipere quidem et hoc possumus: « Exurge » in occursum mihi, » adjuva me. Quod autem addidit: « Et vide, » intelligendum est, fac videri quod curro, fac videri quod dirigo: ex illa figura qua et illud dictum est Abraham: « Nunc cognovi quod times Deum². » Deus dicit: « Nunc cognovi: » unde, nisi quia nunc te feci cognoscere? Ignotus enim sibi quisque est ante interrogationem tentationis, sicut se Petrus præsumendo ignorabat, et negando didicit quales vires haberet; in sua ipsa titubatione intellexit falso sese præsumpsisse: flevit³, et flendo meruit fructuose nosse quod fuit, et esse quod non fuit. Ergo probatus Abraham, factus est cognitus sibi; et dictum est a Deo: « Nunc cognovi, » hoc est, nunc te feci cognoscere. Quomodo lætus dies, quod facit lætos; et tristis amaritudo, quod contristat gustantem: sic videns Deus, videre faciens. « Exurge ergo, inquit, in occursum mihi, et vide. Quid est, et vide? » Et adjuva me,

¹ Psal. lviii, 6. — ² Gen. xxii, 12. — ³ Matth xxvi, 35, 69, et 75.

id est, in illis, ut videant cursum meum, sequantur me, non eis videatur pravum esse quod rectum est; non eis videatur distortum esse quod tenet regulam veritatis: « Quoniam sine iniquitate cucurri, et dirigebar: exurge » in occursum mihi, et vide. »

X. Aliquid etiam me dicere admonet in hoc loco capituli ipsius nostri sublimitas; quoniam infirmatus est usque ad mortem, et assumpsit infirmitatis carnem, ut pullos Jerusalem colligeret sub alas suas, tanquam gallina infirmata cum parvulis¹. Non enim in aliqua ave hoc aliquando conspeximus, earum etiam quæ nidificant ante oculos nostros, sicut parietum passeret, sicut hirundines tanquam annuæ nostræ hospites, sicut ciconiæ, sicut aliæ atque aliæ aves, quæ ante oculos nostros nidificant, et ovis insidunt, pullos alunt, sicut ipsæ columbæ quas quotidie videmus, aliquam avem infirmari cum parvulis non cognovimus: non aspeximus, non vidimus. Gallina quomodo hoc habet? Certe notam rem dico, quæ in conspectu nostro quotidie versatur: quomodo raucescit vox, quomodo fit hispidum totum corpus? deponuntur alæ, laxantur plumæ, et vides circa pullos nescio quid ægrotum, et ea est materna charitas quæ invenitur infirmitas. Quare ergo Dominus, nisi propter hoc, gallina esse voluit in sancta Scriptura dicens: « Jerusalem, Jerusalem, » quoties volui congregare filios tuos, tanquam gallina » pullos suos sub alas, et noluisti²? » Congregavit autem omnes gentes, tanquam gallina pullos suos, qui infirmatus est propter nos, accipiens carnem a nobis, id est, a genere humano; crucifixus, contemptus, a lapidibus cæsus, flagellatus, ligno suspensus, lancea vulneratus. Ergo hoc maternæ infirmitatis est, non amissæ majestatis. Cum ergo talis esset Christus, et ideo contemptus, et ideo lapis of-

¹ Matth. xxiii, 37. — ² Ibid.

fensionis et petra scandali, et ideo multi offenderunt in eum¹: cum talis ergo esset, et tamen carnem sine peccato suscepisset, factus est particeps nostræ infirmitatis, non iniquitatis; ut ex eo quod nobiscum communicavit infirmitatem, solveret nostram iniquitatem. Ideo: « Sine » iniquitate cucurri, et dirigebar. » Quid ergo, secundum id quod Deus est, non est agnoscendus, et illud solum in eo considerandum est, quod propter nos factus est, non illud quo nos fecit? Plane etiam illud considerandum est; quia magnum pietatis indicium est nosse quis pro te quid sustinuit. Non quicumque parvus, non pro te magno, sed pro te infirmo ille summus. Quid? Factus parvulus: « Humiliavit se, factus obediens usque ad » mortem. » Quis? supra audi: « Qui cum in forma Dei » esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo. » Ergo æqualis Deo semetipsum exinanivit, formam servi » accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu » inventus ut homo²: » et ita exinanivit, ut assumeret quod non erat, non ut amitteret quod erat. Quomodo ergo exinanivit? Quia tibi talis apparuit; quia tibi dignitatem quam apud Patrem habet, non demonstravit, quia tibi nunc obtulit infirmitatem, servavit purgato postea claritatem. Ille ergo Patri æqualis, talis est factus: et tamen in ipsa infirmitate agnoscendus est, non visione, sed fide; ut quod videre nondum possumus, saltem credamus, et credendo quod non videmus, etiam videre mereamur. Merito posteaquam resurrexit, ait Mariæ Magdalænæ, cui dignatus est primitus apparere: « Noli me tangere, » nondum enim ascendi ad Patrem³. » Quid est hoc? Paulo post eum mulieres tetigerunt. Nam redeuntes a monumento, obviam sibi factum adoraverunt⁴, et pedes ejus

¹ Rom. ix, 32, et i Petr. ii, 8. — ² Philip. ii, 6-8. — ³ Joan. xx, 17. — ⁴ Matth. xxviii, 9.

tenuerunt : Discipuli etiam cicatrices palpaverunt¹. Quid est ergo : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad » Patrem : » nisi, noli quod vides hoc solum me credere, ne et hic remaneat aspectus tuus quasi tactus tuus ? Humilis enim tibi videor : « Nondum ascendi ad Patrem. » Unde et ad vos descendi, et inde non recessi ; nondum illic ascendi, quando vos non deserui. Venit non recedens, ascendit non deserens. Sed quid est quod ascendit ad Patrem ? Quando nobis innotescit æqualis Patri. Nos enim ascendimus proficiendo, ut hoc videre, ut hoc intelligere, ut hoc utcumque capere valeamus. Ideo ergo distulit tactum, non abstulit, non repulit, non negavit. « Nondum » enim, inquit, ascendi ad Patrem. A summo cœlo egres- » sio ejus, dicit alius Psalmus, et occursum ejus usque » ad summum cœli². Summum cœli, » id est, summum in omnibus spiritualibus Pater est : inde excursus ejus, et occursum usque ad summum cœli. Occurrit usque ad summum, non dicitur nisi de æquali. Denique cum aliqua inæqualia comparamus, et aliquid breve ad aliquid magnum applicamus, videre quantum ad quantum sit, si inæquale invenerimus, ita solemus loqui : Non occurrit : si autem æquale sit : Occurrit. « Ergo occursum ejus usque » ad summum cœli, » quia æqualis est Patri. Talem se volebat innotescere fidelibus suis, qui dixerat : « Noli me » tangere. » Hoc volebat præstari a Patre fidelibus suis, qui dicebat : « Exurge in occursum mihi, et vide : » innotescere quod tibi æqualis sim. « Et vide : » quid est, « Et vide ? » Fac videri quod tibi æqualis sim. Quandiu mihi Philippus dicit : « Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis » bis ? » Quandiu ego dicam : « Tanto tempore vobiscum » sum, et Patrem non nostis : Philippe, qui me videt, » videt et Patrem : non credis quia ego in Patre, et Pater

¹ Luc. xxiv, 39. — ² Psal. xviii, 7.

» in me est¹ ? » Et adhuc forte non credit æqualem. « Exurge in occursum mihi, et vide. » Fac me videri, fac te videri, fac notam hominibus æqualitatem nostram. Non putent Judæi se hominem crucifixisse. Quamvis in eo non crucifixum sit, nisi in quantum homo erat : tamen non cognoverunt quem crucifixerunt. « Si enim cognovissent, » Dominum gloriæ nunquam crucifixissent². » Hunc Dominum gloriæ ut noverint fideles mei : « Exurge in occursum mihi, et vide. »

XI. « Et tu, Domine Deus virtutum, Deus Israël³. » Tu Deus Israël, qui non putaris nisi Deus Israël solius, qui non putaris nisi Deus unius gentis, quæ te colit, cum omnes gentes idola colant, tu Deus Israël : « Intende ad visitandum omnes gentes. » Impleatur ista prophetia, in qua Isaias ex persona tua alloquitur Ecclesiam tuam, sanctam civitatem tuam, sterilem illam cujus multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum. Ei quippe dictum est : « Lætare sterilis quæ non parit, erumpe et exclama quæ non parturit ; quia multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum⁴ ; » magis quam gentis Judææ quæ habet virum, quæ accepit Legem, magis quam ejus gentis quæ habuit evidentem regem. Nam tuus rex latet, et plures tibi filii sunt ex occulto sponso. Ergo ei dicitur : « Multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum. » Deinde adjungit Propheta : « Dilata locum tabernaculi tui, et aulas tuas confige : non est quod parcas, » extende longius funiculos tuos, et palos validos constitue, etiam atque etiam in dexteram atque sinistram. » In dextera tene bonos, in sinistra tene malos⁵, donec veniat ventilabrum⁶ : posside tamen omnes gentes. Invitentur ad nuptias boni et mali, impleantur nuptiæ recum-

¹ Joan. xiv, 8-11. — ² I Cor. ii, 8. — ³ Psal. lvi, 6. — ⁴ Isai. liv, 1-5. — ⁵ Matth. xxv, 33. — ⁶ Id. iii, 12.